

NAKDİ ÖDENEN YOL VE YEMEK PARALARINDAN KESİLEN SGK PRİMLERİNİ FİRMALAR DAVA YOLUYLA GERİ ALABİLİYOR! İHALELİ İŞLERDE KAMU ZARARI RİSKİNE DİKKAT!

Ali Hikmet UĞURLU
Kamu İhale Mevzuatı Uzmanı

1. GİRİŞ

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığınca yayınlanan “Yol Yemek Prim İadeleri” başlıklı [04/08/2017 tarih 35158785-309/06-202.99-E.4117055 sayılı genel yazıda](#) özetle, nakdi olarak ödenen yol ve yemek paralarından kesilen sigorta primlerinin iadesi konusunda işverenlerce İş Mahkemeleri nezdinde davalar açıldığı, bu davaların Kurum aleyhine sonuçlandığı ve Yargıtay tarafından da bu kararların onaylandığı ifade edilmektedir.

Yazıda, ilgili ünitelerce mahkeme kararına istinaden 30 günlük infaz süresi içinde iptal prim belgelerinin düzenlenmesi ve iade işlemlerinin yapılması gerektiği ifade edilmektedir.

Son dönemde, kamu kurumlarınca ihale edilen personel hizmet alımı işleri yüklenicilerinin de (taşeron firmaların) benzer davalar açtıkları bu davaları kazandığı görülmektedir.

Bu durumun, kamu kurumları açısından bazı hak kayıplarına ve kamu zararı riskine sebebiyet vereceğini öngörmekteyiz.

Makalemizde ilgili Yargıtay kararı ve İdarelerin bu konuda neler yapabileceğini inceliyoruz.

T.C.
SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
Sigorta Primleri Genel Müdürlüğü
İşverenler Daire Başkanlığı

Sayı : 35158785-309/06-202.99-E.4117055
Tarih : 04/08/2017
Konu : Yol Yemek Prim İadeleri

GENEL YAZI

Bilindiği gibi işverenlerce sigortalılara ödenen “yol paraları” ile “yemek paraları”nın sigorta primi kesintisine tabi tutulmaması gerektiği hususunda ünitelerimize müracaatlar yapılmakta olup, ünitelerimizce yol paralarının yolluk kavramı içine girmemesi yada başka bir ifade ile görev yolluğu olarak ödenmemiş olması ve yemek paralarının da günlük asgari ücretin %6 sının sigorta priminden muaf olması nedeniyle bu tutarı geçen kısmının prime tabi tutulması gerektiği şeklinde verilen cevaplar üzerine Kurumumuz aleyhine İş Mahkemeleri nezdinde davalar açılmaktadır.

Mahkemelerce yardım mahiyetindeki ödemelerin nakit olarak yapılmış olmasının ödemenin mahiyetini değiştirmedeği gerekçesiyle davalar Kurumumuz aleyhine neticelenmekte, ayrıca Yargıtay’ca da söz konusu kararlar onaylanmaktadır.

Hukuk Müşavirliğinin 30/10/2014 tarihli 902 sayılı 2014/30 sayılı Genelgesinin “b) Kesinleşmeden İnfazı Mümkün Olan Kararlar Yönünden” başlıklı bölümünde, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 367 nci maddesinde belirtilen kararlar ile hizmet tespiti davaları sonucu verilen kararlar ve kendi özel kanunlarında kesinleşmeden infaz edilemeyeceği açıkça belirtilen kararlar dışında kalan kararlar hakkında ilgililerin talebinin müracaat tarihinden itibaren 30 gün süre içerisinde yerine getirilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

Ünitelerimizden alınan yazılardan, mahkeme kararlarına istinaden davacı veya vekilince müracaat edilerek ödeme yapılmasının istendiği, iade için iptal prim belgeleri istendiğinde karar kesinleştiğinde verileceği şeklinde itiraz edilmesi üzerine 30 günlük süre içinde kararın infazı gerektiğinden istenilen tutarın iadesinin yapıldığı anlaşılmaktadır.

Bundan böyle iptale ilişkin prim belgelerinin kararın infazı gereken 30 gün içinde işverenlerden istenilmesi, verilmemesi halinde resen düzenlenerek iptal ve iade işleminin yapılması, dolayısıyla mahkeme kararlarına istinaden yapılacak iadelerde, öncelikle yol ve yemek paralarına ilişkin işçi/ işveren hisselerinin iptaline ilişkin iptal prim belgelerinin düzenlenmesi sonucunda iptal edilen yol ve yemek paralarından işveren hissesine ilişkin tutarın iadesinin yapılması, buna karşın sigortalı hissesinin emanete alınarak sigortalı tarafından iadesine ilişkin karar getirilmediği sürece iade işleminin yapılmaması gerekmektedir.

Bilgi edinilmesini ve gereğini rica ederim.

2. İŞ MAHKEMELERİ VE YARGITAY HANGİ GEREKÇEYLE PRİMLERİN İADESİNE KARAR VERİYOR?

Yol ve yemek paraları, işçinin esas ücreti dışında ödenmesinde yasal bir zorunluluk bulunmamakla birlikte işverenin takdiriyle “sosyal yardım” mahiyetinde yapılan ödemelerdir.

Bu yardımlar “NAKDİ” olarak yapılabildiği gibi “AYNI¹” olarak da yapılabilmektedir. SGK uygulamaları açısından ise nakdi olarak yapılan yol ve yemek yardımlarının prime tabi olduğu, aynı olarak yapılan yardımların ise prime tabi olmadığı bilinmektedir.

Ancak Yargıtay kararlarında, yapılan yardımın NAKDİ ÖDENMİŞ OLMASININ YARDIMIN MAHİYETİNİ DEĞİŞTİRMEDİĞİ belirtilerek, nakdi olarak ödenen yol ve yemek ücretlerinin prime tabi tutulmaması gerektiği ifade edilmektedir. Bu kararlardan bazılarını inceleyecek olursak:

(...) *Davanın yasal dayanağı, uyuşmazlık tarihinde yürürlükte bulunan mülga 506 sayılı Yasanın 29.07.2003 tarih ve 4958 sayılı Yasanın 36. maddesi ile değişik 77/2. maddesinde “Şu kadar ki, ölüm, doğum ve evlenme yardımları, yolluklar, kıdem, ihbar ve kasa tazminatları, aynı yardımlar ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca miktarları yıllar itibarıyla belirlenecek yemek, çocuk ve aile zamları, sigorta primlerinin hesabına esas tutulacak kazançların aylık tutarının tespitinde nazara alınmaz. Bunların dışında her ne ad altında ödeme yapılırsa yapılsın tüm ödemeler prime tabi tutulur.” hükmü yer almaktadır.*

506 sayılı Yasa'nın 77. madde 1. fıkrasında prim hesabında göz önünde tutulacak kazançlar belirtilmiş, 2. fıkrasında ise bunun istisnaları gösterilmiştir. Fıkarda ifade edildiği biçimde sosyal amaçlı olarak veya işverenin yasa ve sözleşme dışında sigortalısına yaptığı yardım ve ödemeler prim hesabında nazara alınmazlar ve prime tabi tutulmazlar. Bu ödeme veya yardımlar ücret ve benzeri ödemelerden tamamen farklı nedenlere dayanırlar. İşin karşılığı olmaktan ziyade insani değer yargıları sonucu verilirler. Yasa bunları sayarak belirtmiştir. Bu yardımlar ölüm, doğum ve evlenme yardımları, yolluklar, kıdem, ihbar ve kasa tazminatları, aynı yardımlar, yemek, çocuk ve aile zamlarıdır.

*Burada aynı yardımlar özellik gösterir. Aynı yardımdan amaç, sosyal veya kişisel bir ihtiyacın karşılanması yolunda yapılan bir yardımdır. **Yardımanın aynı veya para olarak yapılmasının önemi bulunmamaktadır.** Örneğin; işverenin sigortalılarına dağıttığı elbise, ayakkabı, sigortalı çocukları için, kitap, kırtasiye gibi yardımlar, doğrudan aynı nitelik taşımalarına karşın bu yardımlar **yemek bedeli, taşıt gideri, yakacak bedeli, dikiş ücreti mesken veya sağlık yardımı, öğrenim yardımı türünden nakitte olabilir.** Bu tür somut biçimde belli edilmiş bir ihtiyaca yönelik yardımlar **aynı yardım olarak kabul edilir ve prim hesabında dikkate alınmazlar.** (YARGITAY 21.HD, 2016/4159 E. , 2016/10433 K.)*

(...) *506 sayılı Yasanın 77/2. maddesinde prim hesabında göz önünde tutulmayacak kazançlar tahdidi olarak belirtilmiştir. 506 sayılı Yasanın 77/2. maddesinin son cümlesinde*

¹ Yardımın para yerine mal ya da hizmet olarak karşılanması. (Örneğin yemek parası yerine yemekhanede yemek verilmesi, yemek kartı veya ticket verilmesi... Yol ücreti yerine servis kullanılması veya aylık toplu ulaşım kartı verilmesi... gibi)

ise, sayılanların dışında her ne ad altında ödeme yapılırsa yapılsın tüm ödemelerin prime tabi tutulacağı belirtilmiştir.

Somut olayda, veri giriş ve kontrol işletmeni **hizmet alımı açık ihalesinin**, davacı işyeri ile İstinye Devlet Hastanesi arasında akdolan tek tip idari şartnamesinin, davacı işyerine ait 2007/01-2007/12 dönemlerine ait aylık prim hizmet belgelerinin dosyaya sunulduğu, tek tip idari şartnamesi ile davacı şirket tarafından **çalışanlara yapılacak olan yol yardımı tutarının açıkça öngörüldüğü**, davacı şirketçe de yol yardımlarının ücret bordolarına dahil edildiği, yemek yardımı olarak herhangi bir ödemede bulunulmadığı anlaşılmalı Mahkemece davacı şirket tarafından yapılan yol yardımlarının sigorta primine esas kazançta dahil edilemeyeceği göz önünde bulundurulmaksızın yazılı şekilde hüküm kurulması hatalı olmuştur.

Yapılacak iş; yol yardımlarının prim matrahına dahil olmadığını göz önünde bulundurarak davacı işyerinin, ihtilafli döneme ilişkin bordro icmalleri, tek tip idari şartnamesi ile tespiti mümkün yol yardımlarını ayrı ayrı tespit ederek prime esas kazançtan dışlamak suretiyle çıkacak sonuca göre bir karar vermekten ibarettir. (YARGITAY 21.HD, 2015/16449 E. , 2016/7780 K.)

(...) Buna göre, sigortalılara yapılan yemek yardımları bakımından dava konusu dönemler yönünden, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca miktarları yıllar itibarıyla belirlenecek yemek yardımlarının prim matrahına dahil olmadığı, **artan kısım üzerinden alınan primlerin iadesi gerekeceği dikkate alınmaksızın**, ödenen yemek paralarının tamamının dikkate alınması suretiyle yazılı şekilde karar verilmesi de usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir. (YARGITAY 21.HD, 2015/12079 E. , 2016/5429 K.)

(...) Görüldüğü gibi anılan madde hükmünde, hangi kazançların prim hesabına esas alınamayacağı sayma yöntemiyle belirlenmiş olup, Türk hukukunda egemen olan kurala göre, ayırık hükümler genişletici değil, daraltıcı yoruma tabidirler ve anılan kural, 23.05.1960 tarihli 11/10 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında da vurgulanmıştır. Bu karar da **sigortalılara ödenen yemek paralarının aynı yardım niteliğinde bulunduğu sonucuna varılmış ve prime esas kazancın belirlenmesinde dikkate alınamayacağı görüşü benimsenmiştir**. (YARGITAY 10.HD, 2015/18754 E. , 2016/18443 K.)

Görülebileceği üzere Yargıtay verdiği kararlarda, yol ve yemek yardımlarının esasen aynı yardım niteliğinde olduğunu, ödemenin nakdi yapılmış olmasının, yardımın mahiyetini değiştirmedeğini ve prime esas kazancın belirlenmesinde dikkate alınamayacağı ifade edilmektedir.

3. İDARELER AÇISINDAN KAMU ZARARI RİSKİ NEDİR?

Personel hizmet alımı ihalelerinde tüm işçilik giderleri ve işveren sigorta primleri (yemek ve yol ücretlerinin SGK primleri dahil) İdare bütçesinden ödenmektedir. Yüklenici firmaların yemek ve yol primlerinin iadesi için açtıkları davaları kazanması neticesinde, iade edilecek prim tutarları esasen İdarenin (kamunun) parasıdır.

Burada açık bir şekilde Yüklenici (altışveren) tarafından haksız bir kazanç elde edildiği ve kamu zararına sebebiyet verildiği görülmektedir.

İdarelerin (özellikle hukuk müşavirliklerinin) bu tip davalara karşı uyanık olmaları, devam eden davalara mümkünse “asıl işveren” sıfatıyla müdahil olmaları, sonuçlanmış davalarda ise ilgili alt işverene ödenmiş primleri talep etmeleri, aksi halde dava yoluna gitmeleri yerinde olacaktır.

Kamu **E-Taşeron.net** Kullanıyor!

Kamu Kurumları için Web Tabanlı
Hakediş, Fiyat Farkı, Taşeron İşçi Özlük ve
Toplu İş Sözleşmesi Uygulama Yazılımı

Detaylı Bilgi: (312) 484 31 18

Toplu İş Sözleşmesi Fiyat Farkı Ödemeleri **E-Taşeron.net**'de!

Yüksek Hakem Kurulu
Toplu İş Sözleşmesi
Uygulama Yazılımı
Detaylı Bilgi: (312) 484 31 18